

PRIORITY POTRAVINÁŘSKÉ KOMORY ČR U PŘÍLEŽITOSTI PŘEDSEDNICTVÍ V RADĚ EU

2022

28. ÚNORA 2022

POTRAVINÁŘSKÁ KOMORA ČR

PRIORITY POTRAVINÁŘSKÉ KOMORY ČR

Úvod:

Česká republika se svého historicky druhého předsednictví ujme 1. července 2022. Česká republika stála v čele EU naposledy v první polovině roku 2009. Předsednickou trojici tvoří stejně jako v minulém případě s Francií a se Švédskem.

Předsednictví Rady EU je jedním z nejdůležitějších a nejnáročnějších úkolů vyplývajících z členství v EU. Role předsedající země je nejen organizační, ale také zprostředkovatelská, politická a reprezentační.

„Potravinářská komora ČR bude sledovat vývoj a situaci během českého předsednictví a aktivně se zapojovat při řešení témat a tvorbě pozic.“

Potravinářský průmysl má u nás dlouholetou a úspěšnou tradici a patří k významným oborům v naší zemi. Naši potravináři zajišťují výrobu bezpečných a kvalitních tradičních potravin, ale nezapomínají se také přizpůsobovat novým trendům a inovacím. Zkušenosti potravinářů a jejich dlouholetou praxi využije Potravinářská komora ČR v rámci nastavení a vyjednávání priorit českého předsednictví.

Návrh priorit*:

1) Revize nařízení (EU) č. 1169/2011 o poskytování informací o potravinách spotřebitelům

a. Revize způsobu značení trvanlivosti

- Není jasné, zda změna způsobu značení data trvanlivosti skutečně povede k omezení plýtvání potravinami. K diskusi by spíše měl být důsledné vysvětlování role jednotlivých způsobů značení a doporučení pro výrobce, obchodníky, dozorové orgány i spotřebitele, jak k potravinám s prošlým datem Minimální trvanlivosti nakládat. Vhodná se jeví také osvětová kampaň, která by upozornila spotřebitele na rozdíly mezi jednotlivými daty.
- Potravinářská komora České republiky (dále jen „PK ČR“) je toho názoru, že jakékoliv zavedení nového loga na obalech potravin je potřeba řádně vyhodnotit. Uvědomujeme si, že současné značení nemusí být jednoznačně definované, nicméně tento systém je ve společnosti dlouhodobě zažitý. Pokud se navrhuje jakékoliv doplnění označení dat (Minimální trvanlivost do, Spotřebujte do), znění musí být co nejkratší, pro výrobce proveditelné a pro spotřebitele stručné, jasné a především smysluplné, tak aby dokázal označení porozumět.
- Výrobci se tématu označování dat v souvislosti se zamezením plýtvání potravinami značně věnují, na prvním místě je však vždy bezpečnost a kvalita výrobků. PK ČR upozorňuje, že obaly a etikety mají omezenou velikost, zejména u vícejazyčných variant. Také grafické požadavky sebou vždy nesou zvýšené výrobní náklady v souvislosti s technologickou náročností uváděných textů a obrázků.

b. Zavedení systému harmonizovaného značení výživových hodnot na přední straně obalu (FOPL)

- Potravinářská komora České republiky (dále jen „PK ČR“) dlouhodobě zavádění nového povinného systému spíše nepodporovala. Stávající již zavedený systém na základě požadavků Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1169/2011 o poskytování informací o potravinách spotřebitelům již poskytuje širokou a objektivní informaci o výživové hodnotě jednotlivých potravin. PK ČR zastává stanovisko, aby zavedení systému značení bylo postaveno na vědeckém základě. Pokud toto není splněno, pak jakékoliv škálování, a to i na základě barevného kódování se jeví jako zavádějící. PK ČR respektuje výsledky vyplývající ze spotřebitelských výzkumů, že pro většinu spotřebitelů jsou výživové údaje uváděné na 100 g/ 100 ml na obalech potravin nesrozumitelné nebo jim nevěnují pozornost a současně nedokáží zohlednit reálně konzumované množství. V zájmu spotřebitele se tedy jistě zjednodušení jeví jako přínosné.
- V případě, že bude o některém ze stávajících dobrovolných výživových systémů rozhodnuto jako o možném budoucím harmonizovaném povinném značení potravin, PK ČR požaduje, aby bylo umožněno všem zainteresovaným stranám a aktérům zapracovat změny a připomínky v rámci stávajících algoritmů nebo kritérií (vědecká a technická úprava schémat), neboť některé kategorie potravin mohou být diskriminovány. Budoucí systém by měl také umožnit vyjádřit nutriční hodnoty na porci, což považujeme za jeden z klíčových požadavků.
- Zavedení jakéhokoliv povinného systému značení nutričních údajů, by měla předcházet důkladná analýza dopadů, tak aby veškeré finanční a administrativní náklady, zejména pro malé a střední firmy, byly vyváženy přínosem pro spotřebitele. Preferujeme jednotný celoevropský systém a podporujeme přijetí takového návrhu, který bude akceptovatelný a současně proveditelný pro všechny hráče na evropském trhu s potravinami.

-
- Důraz klademe na dobrovolnost této aktivity, a hlavně vzdělávání spotřebitelů od útlého věku.

c. Rozšíření označování země původu

- Evropská komise podporuje povinné zavedení značení země původu, a to pro mléko, mléko jako složku, maso jako složku, rýži, tvrdou pšenici používanou pro výrobu těstovin, brambory a rajčata. Evropský parlament je pro zavedení povinného značení země původu na veškerou zemědělskou produkci, Rada je v souladu s rozšířením listu komodit, na které by se značení mělo vztahovat.
- PK ČR hodnotí aktuálně nastavený systém založený na dobrovolné bázi uvádění země původu za dostačující. Výrobci nepovažují za nutné zavádět další označovací povinnosti, či případné rozšíření. Zároveň je zde prováděcí nařízení (Prováděcí nařízení komise (EU) č. 2018/775), které upravuje podmínky pro dobrovolné uvádění původu a mnoho výrobců již dobrovolně původ uvádí.

d. Povinné označení výrobce na obalech potravin

- Vhodné by bylo zavést povinnost uvádět při označování výrobce dané potraviny (tj. hospodářskou činnost provozovatele potravinářského podniku, který potravinu ve skutečnosti vyrobil). Spotřebitel základní informaci o jakémsi „původu“ potraviny dostane, chce však dostat jasnou a srozumitelnou informaci o původu, zdravotních dopadech a případně procesu výroby potravin.

e. Stanovení limitů pro vitaminy a minerální látky v doplňcích stravy a obohacených potravinách

- Evropská komise se rozhodla zahájit práce na úrovni EU na stanovení max. množství vitaminů a minerálních látek podle čl. 6 Nařízení (EU) 1925/2006. Maximální obsah vitaminů a minerálních látek není v současné době na úrovni EU stanoven. Zároveň Evropská komise pověřila EFSA, aby přehodnotila horní tolerovatelné hladiny příjmu pro vitamíny a minerální látky. Například cílem FoodDrinkEurope je zajistit, aby maximální úrovně stanovení legislativou EU nebyly nižší než současné úrovně používané na trhu EU.

f. Reformulace potravinářských produktů

- Na evropské úrovni posiluje tlak na reformulace potravin, ačkoliv Evropská komise v loňském roce uvedla, že zatím neplánuje nastavovat maximální limity pro reformulaci potravin. Společnosti nadále pokračují na implementaci svých závazků v oblasti reformulací s cílem prokázat Evropské komisi, že evropský potravinářský průmysl vykazuje maximální nasazení ve snaze o reformulaci potravin. Snahou je vyhnout se předkládání právně závazných cílů a legislativy. Komunikaci příznivých změn ve složení by usnadnila výrobcům například změna podmínek pro výživová tvrzení dle Nařízení (EU) č. 1924/2006 – snížení cukru/tuku od 30 % a soli o 25 % je natolik velký zásah do receptury, že výsledek nebývá vždy spotřebiteli kladně přijat z důvodu zhoršení sensorické kvality. Při reformulování produktů je třeba vzít v úvahu vnímání spotřebitelů a také to, že některé kategorie potravin je extrémně obtížné reformulovat.

g. Další

- Uvádění metody chovu nosnic na obalech výrobků obsahujících vejce,
- Uvádění informací o možném a nezáměrném výskytu látek nebo produktů vyvolávajících alergie nebo nesnášenlivost v potravinách (dále jen „alergeny“), dle čl. 36 odst. 3 písm. a) nařízení (EU) č. 1169/2011, EU měla přijmout prováděcí akt k dané problematice, tento stále nebyl přijat.

2) Alternativní vs. Tradiční potraviny – legislativní ochrana názvů masa a masných výrobků, vajec a výrobků z vajec

- Současný rozvoj trhu s alternativami tradičních potravin začíná významně ovlivňovat vnímání potravin živočišného původu (jako nezdravé, neetické a ohrožující životní prostředí). Alternativní potraviny rostlinného původu jsou velmi často svými senzoryckými vlastnostmi podobné výrobkům živočišného původu. Této skutečnosti využívají při vytváření názvů a odkazují na zdravější, etičtější a ekologičtější alternativu, avšak zároveň vzbuzují dojem, že jejich výživová hodnota je obdobná ne-li vyšší a stejně tak, že uhlíková stopa je menší, což v řadě případů není pravda. Navíc alternativní výrobky (imitace živočišných výrobků) svými názvy mohou zákazníka evokovat, že mají stejné smyslové a nutriční vlastnosti jako skutečné živočišné výrobky. Tímto dochází ke klamání a poškozování spotřebitele. Celý sektor není nijak regulovaný a vzhledem ke skutečnosti, že se ve většině případů jedná o vysoce zpracované potraviny, jsou mezi jednotlivými produkty i významné rozdíly v kvalitě. Bylo by proto vhodné připustit rámec ochrany názvů potravin živočišného původu alespoň na národní úrovni a zároveň začít pracovat na regulaci označování alternativních výrobků, tak aby nedocházelo ke klamání spotřebitele.

3) Dopad výrobků na životní prostředí a klima, zelená a ekologická značení, pracovní rámec pro označování udržitelných potravin

- Doporučení Komise (EU) č. 2021/2279 ze dne 15. prosince 2021 o používání metod stanovení environmentální stopy pro měření a sdělování environmentálního profilu životního cyklu produktů a organizací specifikuje poměrně detailně způsob stanovení environmentální stopy produktů a organizací. V současné době je však v přípravě rovněž legislativa týkající se tzv. zelených tvrzení a další předpisy (směrnice o ekodesignu, biologicky odbouratelné plasty obalové odpady), které pravděpodobně budou obsahově s daným doporučením souviset. Bylo by vhodné zajistit, aby byly zřejmé detailní vazby mezi jednotlivými akty tak, aby jejich cíle nebyly ve vzájemném rozporu a potravinářský průmysl tak měl jednoznačné a přiměřeně snadno pochopitelné cíle pro jednotlivé sektory. Případná značení k této problematice by měla být jednotná a harmonizovaná, vytvořená na vědeckém základě a dobrovolná.

4) Vysoce zpracované potraviny

- Diskuse o roli vysoce zpracovaných potravin ve výživě a jejich dopadech na lidské zdraví bude prioritou i pro FDE během našeho předsednictví. V důsledku Strategie Farm to Fork jsou nyní tyto potraviny podle některých členů Parlamentu na úrovni nezdravého jídla. Názorová rozdílnost přináší jistě prostor pro důkladnější odborné studium (již byly provedeny řady studií včetně FAO) a lepší specifikování problematiky. Současný způsob klasifikace stupně zpracování byl původně určen pro vědecké účely. Zároveň je však zřejmé, že pravidelná konzumace některých vysoce zpracovaných potravin rozhodně nepatří do správného stravování a spotřebitelé by na základě názorů odborníků měli vcházet při přípravě pokrmů ze základních potravin a surovin. Proto by měla být předmětem diskuse o FOPL rovněž otázka způsobu zpracování, nejen výčet omezeného počtu složek a živin. Žádoucí se také jeví vytvoření oficiální definice nejen v ČR ale i na úrovni EU.

5) Dovoz potravin, při jejichž výrobě byly použity v EU zakázané prostředky na ochranu rostlin nebo veterinární léčiva

-
- Plán na ochranu životního prostředí a zajištění biodiverzity na území EU prostřednictvím omezeného používání prostředků na ochranu rostlin může vést ke zhoršení konkurenceschopnosti. V současné době se například Francie uchází o zákaz dovozu takto vyprodukovaných potravin ze třetích zemí. Tato skutečnost však naráží hned na dva zásadní problémy:
 - i. Akceptovatelnost takového omezení v kontextu pravidel mezinárodního obchodu
 - ii. Možnost snadno kontrolovat takto nastavená pravidla. Až na výjimky (např. čaje, bylinky apod.) jsou již rezidua použitých pesticidů pod hladinou detekce běžnými analytickými přístroji. Dopad na lidské zdraví je tedy v podstatě vyloučen a environmentální aspekty jsou na velkou vzdálenost obtížně kontrolovatelné.
 - Velmi podobná situace je i v oblasti používání veterinárních léčiv, zejména řešení problému antibiotických rezistencí.

6) Udržitelné zemědělství

Podpora udržitelných postupů v zemědělství a produkce potravin v EU. Cílem je ukázat inovativní řešení v rámci potravinářství. Jako příklad můžeme uvést obor pivovarnictví, jedná se v tomto případě především o nové postupy a technologie, které umožňují pěstitelům chmele lépe pracovat s vodou, půdou a zároveň snižovat uhlíkovou stopu.

7) Podpora záměrů v EU v oblasti oběhového hospodářství

Význam přikládáme také záměru EU v oblasti oběhového hospodářství i revize směrnice o obalech a obalovém odpadu a připravenost evropského průmyslu se na nich podílet. Přezkum směrnice představuje klíčovou příležitost, jak urychlit a dále rozšířit oběhové hospodářství v EU. Podpora chemické recyklace a inovativních recyklačních technologií pro výrobu obalů hraje významnou roli pro zamezení plýtvání potravinami. V této oblasti by měly být zájmy MŽP ČR a MZe ČR ve shodě a společné podpoře.

Odůvodnění:

- Některé aktivity plánované v rámci strategie Farm to Fork budou mít negativní vliv na konkurenceschopnost Evropského potravinářského sektoru.
- Doposud není zcela zřejmé, zda skutečně poslouží k naplnění cílů Zelené dohody pro Evropu a to zejména na globální úrovni. Především v případě, že pravidla nebudou akceptována i třetími zeměmi.
- Nejsou dostatečně zpracovány studie o reálném dopadu implementace některých plánovaných aktivit k zajištění lepšího zdravotního stavu populace prostřednictvím „správné diety“. Není vyloučeno, že skutečný dopad může být nejen neutrální, ale dokonce negativní. Problémem může být i definice „správné diety“, odborníci se názorově liší.
- Vzhledem ke skutečnosti, že k výše uvedeným plánovaným opatřením nejsou zpracovány dostatečně robustní a nezávislé odborné studie, které by se zaměřovaly především na zhodnocení úspěšnosti naplnění cílů a ekonomických dopadů implementace nových pravidel, měli bychom se zasadit, aby byla analýze dopadů věnována větší pozornost. Poptávka po těchto analýzách je mnohdy bagatelizována a není pro ně vytvořen dostatečný prostor.

-
- **Ekonomické i zdravotní dopady implementace mohou mít dlouhodobé následky a s ohledem na délku legislativního procesu v EU bude obtížné je v dohledné době zvrátit nebo revidovat.**

Oblasti priorit MZe ČR**:

- **Udržitelná produkce potravin**
 - Udržitelné používání pesticidů
 - Nové genomické techniky
 - Ochranná opatření proti škodlivým organismům rostlin
- **Potraviny**
 - Nutriční údaje
 - Označování data spotřeby a data trvanlivosti
 - Výživové profily
 - Zavedení země původu
 - Revize pravidel EU k jakosti zemědělských produktů a potravin
 - Codex Alimentarius
- **Veterinární problematika**
 - Dobré životní podmínky zvířat
 - Redukce spotřeby antimikrobik
 - Revize směrnice o doplňkových látkách používaných ve výživě zvířat
- **Lesnictví**
 - Odlesňování a degradace lesů
 - Nová strategie EU pro lesy do roku 2030
 - Obnova přírody a dopady na hospodaření v lesích
- **Sladkovodní akvakultura**
 - Strategické zásady pro udržitelnější a konkurenceschopnější akvakulturu
 - Zvýšení konkurenceschopnosti evropské akvakultury vůči třetím zemím
- **Uhlíkové zemědělství a uhlíkové cykly**
 - Zelená dohoda – klimaticky neutrální EU do roku 2050
 - Ukládání uhlíku v zemědělské půdě, lesích, mokřadech a mořských ekosystémech
- **Problematika mořského rybolovu**
 - Rybolovná práva na rok 2023 ve vodách EU a pro plavidla EU ve vodách mimo EU
 - Kontrolní nařízení rybolovu
 - Omezení přístupu do vod Unie
- **Ostatní**
 - Politika propagace (zdravé stravovací návyky, ovoce a zelenina)
 - Obchodní otázky a mezinárodní organizace v zemědělství.

*Pozn.: Priority se budou v čase vyvíjet a odborně rozvíjet.

**Zdroj.: Kulatý stůl MZe ČR k prioritám ČR pro předsednictví v Radě EU ze dne 16. února 2022